

УДК 687.016:391(597)

**ОЗНАКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ В КОСТЮМІ НАРОДІВ
В'ЄТНАМУ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМ ПРОЕКТУВАННЯ СУЧАСНОГО ОДЯГУ****Кокоріна Г. В., Кудрявцева Н. І., Наконечна М. А.**

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета. Удосконалення процесу проектування колекції сучасного одягу на основі дослідження ідентифікаційних ознак в костюмі народів В'єтнаму, аналізу історичних подій та еволюції культури країн Південно-Східної Азії.

Методика. В дослідженні використано порівняльно-типологічні методи для систематизації візуальної інформації щодо костюма народів Південно-Східної Азії, метод контент-аналізу для вивчення специфіки змісту текстових масивів з питань східної культури, а також текстів, які презентують сучасні модні тренди. Структурний і морфологічний аналіз форми костюма дозволив удосконалити художню виразність розробленої колекції молодіжного одягу.

Результати. Проаналізовано основні ознаки костюма народів Південно-Східної Азії, і більш детально – жіночий костюм народів В'єтнаму. Виявлено вплив китайської костюмної традиції на в'єтнамський одяг на протязі XVII-XX століть, описані особливості сучасних уявлень про засоби національної ідентифікації в костюмі. Систематизовані традиційні текстильні техніки, характерні для народів В'єтнаму, визначені підходи до інтерпретації традицій східного костюма для проектування сучасного одягу.

Наукова новизна. Виявлено та систематизовано декоративні текстильні техніки як засоби національної ідентифікації в традиції народів В'єтнаму.

Практична значимість. Визначено сучасні підходи до переосмислення національних традицій в'єтнамського одягу в контексті актуальних модних тенденцій.

Ключові слова: дизайн одягу, в'єтнамський костюм, етнічна мода, текстильні техніки

Події, які сьогодні відбуваються на азіатському континенті, вже багато років утримують стійкий інтерес з боку фахівців в галузі моди. Найбільш динамічно трансформується останнім часом культурне та економічне життя Південно-Східної Азії. Що являє собою костюмна традиція народів одинадцяти країн, розташованих на континентальних та острівних територіях між Китаєм, Індією та Австралією? Відповідь на це запитання дозволить осмислити не тільки засоби національної самоідентифікації численних народностей цього куточку світу, але й сформувати підходи до інтерпретації східних традицій в процесі створення сучасних колекцій одягу.

Постановка завдання

Мета даного дослідження полягає у виявленні можливостей використання засобів художньої виразності традиційного костюма народів Південно-Східної Азії для створення колекції сучасного одягу. Узагальнені особливості костюму народів даного

досить великого субрегіону більш детально розглянуто в даній статті на прикладі жіночого костюма народів В'єтнаму. Звідси витікають відповідні завдання, головні з яких – це структуризація формальних ознак костюму народів Південно-Східної Азії і, зокрема, в'єтнамського костюма, а також визначення існуючих в сучасному дизайні підходів до переосмислення історичного досвіду народів Південно-Східної Азії в галузі одягу. За результатами дослідження були відпрацьовані авторські креативні засоби створення сучасної молодіжної колекції на основі даного джерела натхнення.

Результати досліджень

Населення Південно-Східної Азії надзвичайно строкато в етнічному відношенні, і це пояснюється історією її заселення - міграційними потоками, що йшли послідовними хвилями з півночі протягом тисячоліть. Сьогодні цей регіон є одним з найбільш складним на всій земній кулі за етнічним складом: на невеликому просторі упереміж живе кілька десятків народів, що говорять на мовах різних груп китайсько-тибетської і мон-кхмерської лінгвістичних сімей. Розвиток запозичень в одязі в різних країнах регіону відбувався за своїм власним шляхом. Процес адаптації сприйнятих ззовні елементів матеріальної культури, в тому числі і одягу, йшов паралельно з еволюцією внутрішньої, національної традиції [1]. Чисельність населення В'єтнаму складає на сьогодні 72 мільйони чоловік, які включають 54 корінні національності. Художня традиція країни формувалася під широкомасштабним впливом Китаю, і тому слід поставити питання про певний «культурний фільтр», який дозволяв в'єтнамцям сприймати запозичення в самих різних сферах, не руйнуючи ядро власної культури. Такі запозичення розвивалися згідно внутрішньо-культурним тенденціям і потребам.

В китайській костюмній традиції чітко розрізняють власне китайську форму одягу («ханьфу») та більш пізні варіанти костюму періоду правління Маньчжурської династії («цупао»). Ханьфу – це костюм народу хань, тобто етнічних китайців. Історія ханьфу налічує більше трьох тисяч років, у різні періоди були популярні різні крої цього одягу (рис. 1), але основою в жіночому варіанті були вільна розпашна кофта або халат з глибоким запахом («бісі»), спідниця «чан» та пояс [2].

У XVII столітті маньчжури завоювали Китай і встановили нову династію Цин. Як наслідок, в країні запанувала нова мода: традиційне китайське ханьфу було заборонено, замість нього всі знатні чоловіки повинні були носити маньчжурський халат чаншань (changshan), а жінки – ципао (qipao) [3]. Халат ципао являв собою широке мішкувата плаття, зшите з цільного шматка матерії з двома розрізами з боків. Цей халат не відрізнявся особливою елегантністю, але, тим не менш, досить швидко практично все населення Китаю перейняло маньчжурський стиль одягу (рис. 2).

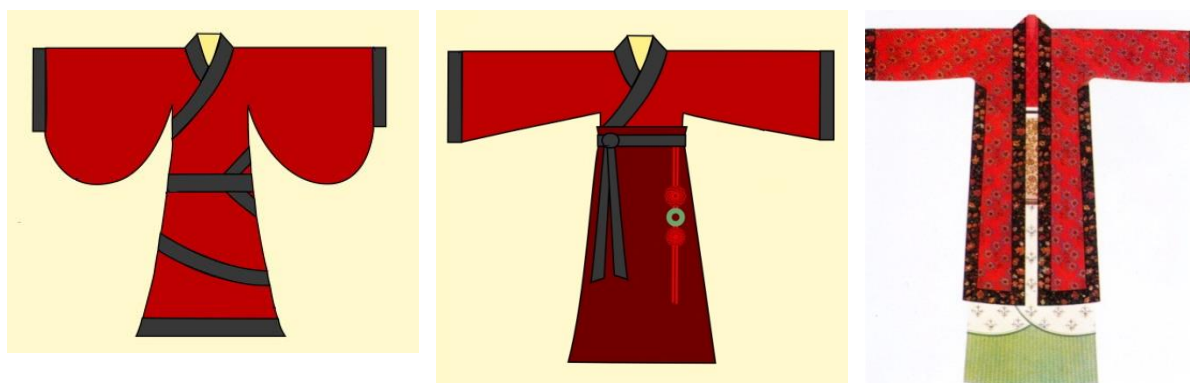
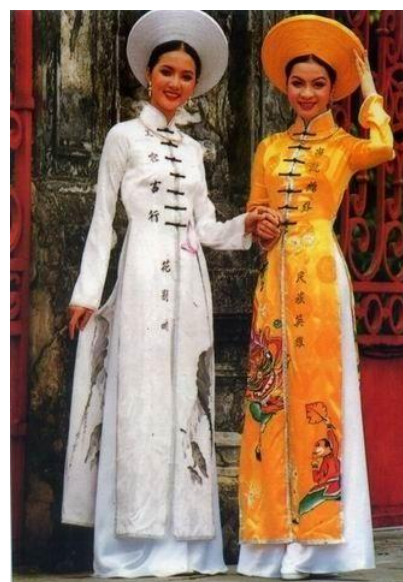

Рис. 1. Традиційний китайський жіночий одяг «ханьфу»

Ситуація змінилася тільки в 1920-і роки, коли після повалення династії Цин була оголошена Китайська Республіка. Центром нової моди став Шанхай, а китайські модниці отримали свободу вибору свого власного стилю в одязі. До цього моменту весь Індокитай залишався під сильним впливом Франції, яка вела війни за його колонізацію, причому місцевий істеблїшмент часто ставився до колонізаторам вельми прихильно. Під західним впливом традиційне маньчжурське ципао змінилося до невпізнання: поширився костюм, який щільно облягав фігуру, з високим коміром, укороченими рукавами і розрізами по подолу. Це плаття підкреслювало красу жіночого тіла, воно стало символом нового життя та отримало назву *аозай* (рис. 3).

Рис. 2. Одяг маньчжурського типу – «ципао»

Рис. 3. Аозай –
національний
в'єтнамський одяг

Сьогодні аозай – це національний жіночий в'єтнамський костюм, який представляє собою довгу сукню з двома розрізами, одягнену поверх штанів. Його конструкція і окремі елементи ідентичні китайському плечовому одягу (халатам, курткам), в той час як особливості крою є результатом авторської творчості французьких модельєрів ХХ-го століття, а декор і колірні рішення відображають синкретичну модель естетичних уявлень самих в'єтнамців [4].

Слід зазначити, що історичні варіанти костюма ханьфу, ципао та аозай – це одяг привілейованих станів. Для простих людей, які споконвіку населяють В'єтнам, існували жорсткі регламенти щодо костюма, в результаті чого їх одяг виконувалася з простих, часто домотканих матеріалів тьмяних відтінків (ні в якому разі з шовку!), а крій нагадував сучасну піжаму (куртка і штани). Але у будь-якого народу завжди існував особливий формат святкового одягу, який був основою етнографічного костюма. В'єтнамці не стали винятком у цьому питанні, у кожній етнічній групі у В'єтнамі сформувався свій власний стиль в одязі. Основним регіональним маркером такого стилю сьогодні є так звані «кутюрні техніки», тобто різноманітні способи ручного виготовлення текстилю та креативні прийоми декорування одягу. Костюми в'єтнамських народів «зао», «мионг», «сині хані», «патхен» та багатьох інших відрізняються один від одного саме такими унікальними техніками [5].

Розглянемо деякі з них, найбільш популярні у в'єтнамців. Перш за все, це оригінальні прийоми ручного ткацтва, результатом якого є ексклюзивні тканини, пояси або тасьма (рис. 4, а, б). Їх виконували з вовняних різнокольорових ниток, іноді з додаванням льняних, рідше вживали шовкові нитки. Візерунки – дуже різноманітні, від простих поздовжніх або поперечних смужок до складних геометричних мотивів, що виконувалися так званим «браним способом», тобто на дощечках-бральніцах. Кольори підбиралися яскраві, контрастні, але майстрині вміли уникати зайвої строкатості, колористична гама підпорядковувалася одному ведучому кольору: найчастіше червоному, оранжево-жовтому або коричнево-зеленому (наприклад, у народів «нунг», «хмонг ду», «хмонг пе», «хун мяо»).

Інший, популярний в даному регіоні, засіб декорування – це аплікація, коли шматочки тканини, викроєні з матерії різних кольорів, збиралися в своєрідну мозаїку. Найчастіше аплікація виглядає у формі смуг, виконаних з тканини різного кольору. Так, наприклад, декорували спідниці або край виробу народи «тхай» та «червоні мяо» (рис. 4, в, г). Мозаїкою у вигляді ромбів або прямокутників, розташованих у шаховому

порядку, прикрашалися полички кофт і халатів, а також головні убори (народ «хани»). Іноді шматочки тканини, з яких складалася аплікація, оформлялися у вигляді лусочок, окантованих вузькою смугою яскравої тканини і заповнених вишивкою. Такий декор характерний для весільного костюма, він символізував луску дракона, що виконувала по відношенню до нареченої захисну функцію [1]. Елементи аплікації, принцип їх чергування її елементів, колірна гамма – надзвичайно різноманітні, і саме в цьому проявилася місцева традиція. Так, наприклад, народи «мяо» нашивали смуги навколо ворота і застібки, чергуючи вузькі, широкі і орнаментовані смуги.

Рис. 4. Традиційний костюм народів В'єтнаму: *а* – народ «тхай»; *б* – народ «хмонг»; *в* – народ «мео ман»; *г* – народ «мяо»

Одним з найбільш поширених способів прикраси одягу у в'єтнамських народів було вишивання різнокольоровими шовковими, вовняними, бавовняними нитками і бісером. Розташування вишитих візерунків на одязі відповідало топографії інших прикрас. Наприклад, на весільних халатах елементи вишивки були присутні на поличках та спинці, на смугах, що оточували деталі одягу. Вишиті смуги прикрашали одяг по коміру, вилогам і подолу (народи «хмонг суа», «цин мяо», «мео сань»). Рідше зустрічається традиція орнаментального розпису по тканині, цей засіб більш характерний для індонезійських народів і тих, хто історично був з ними пов'язаний, наприклад, для народу «мхонг». Існує навіть поняття «батик в стилі мхонг». В даному випадку використовуються конопляні тканини, переважно барвник «індиго» і,

найголовніше, особлива система оберегових орнаментів, що символізують природні стихії і космогонічні знаки.

Відзначимо також прийоми декорування, засновані на використанні різнокольорових ниток. Найчастіше – це кутасики і бахрома, які прикрашали святкові костюми народів, що населяють гірські райони В'єтнаму. Особливо оригінально виглядають головні убори, прикрашені об'ємними пучками ниток яскраво-червоного кольору.

Таким чином, традиційний костюм різних народів В'єтнаму виступає виразником етнічної самосвідомості і стійким етнічним визначником, що відрізняє «своїх» від «чужих», одноплемінників від чужинців. Система крою, пропорції і манера носіння одягу, характер обробки, вибір матеріалу, колір, прикраси, зачіска, взуття надавали кожній етнічній, родовій, територіальній групі індивідуальну своєрідність і неповторність, виділяючи її серед інших. Одяг виступав етнічним маркером, вказував на родову, статеву, вікову приналежність, стан індивіда в суспільстві.

Актуальність дослідження костюмних традицій Південно-Східної Азії, полягає можливості зрозуміти, як відбувається інтенсифікація сучасних етнічних процесів, зокрема розмивання етнічних кордонів та асиміляція дрібних етнічних спільнот великими народами. В даній дослідницькій роботі було проведено огляд сучасних підходів до інтерпретації національної костюмної традиції В'єтнаму та основі аналізу творчості дизайнерів традиційної західної та нової східної дизайнерських шкіл.

Перший підхід умовно можна назвати «класичним», він полягає в стилізації китайської костюмної традиції періоду протиборства Мінської і Маньчжурської династій, від впливом яких формувалася матеріальна культура всього регіону Східної та Південної Азії. Такий підхід передбачає відтворення костюма китайської знаті XV-XVIII століть з його характерним кроєм, оздобленням та переважним використанням шовкових тканин. Другий підхід умовно можна назвати «арт», тобто це більш вільне використання етнічної традиції, відносна свобода від модних трендів та культивування ручної роботи. І ще один, найбільш розповсюджений підхід переосмислення східної традиції в костюмі сформувався за останні кілька років під впливом вуличної моди. Цей метод містить в собі елементи епатажу та підкресленої еkleктики, він створює атмосферу розкутості і свободи від усталених табу в галузі моди.

На рис. 5 представлені моделі, виконані студенткою Київського національного університету та дизайну (КНУТД) Марією Наконечною на основі творчого переосмислення костюмних традицій різних народів В'єтнаму. В ході створення колекції

були застосовані «арт-підхід» та підхід формату «вулична мода», зокрема розроблені креативні засоби оздоблення з використанням бахроми та тасьми.

Рис. 5. Моделі з колекції студентки кафедри художнього моделювання костюма КНУТД М. Наконечної, виконані на основі переробки традицій в'єтнамського етнографічного костюма (2017)

Висновки

Дослідницький інтерес до традиційного одягу східних народів обумовлений тим, що він, як складова частина художньої культури, відображає традиційні уявлення про естетичний ідеал, моральні установки, унікальну систему соціальних знаків і обрядову сторону життя народів, чия матеріальна культура склалася задовго до поширення європейської моди. Костюм Південно-Східної Азії взагалі надихають сучасних дизайнерів всього світу. І якщо професійні модельєри країн Сходу, як правило, добре знають історію та традиції, західні митці сприймають східну культуру як щось загальне і розмите, дуже умовно поділене на окремі етнічні області. В зв'язку з цим актуальним є сьогодні глибоке та неупереджене вивчення еволюції одягу різних етнічних груп, шляхи взаємовпливу в галузі костюма, а також методи та підходи інтерпретації етнічних традицій в контексті актуальних модних тенденцій

Список використаних джерел

1. Николаева. В. Б. Маньчжурский костюм эпохи династии Цин: автореф. дис. ... канд. истор. наук: спец. 24.00.01 / В. Б. Николаева. – Улан-Удэ, 2006. – 24 с.
2. Цзян Хун. Обзор моды династии Цин: маньчжурская женщина с головы до

References

1. Nikolaeva, V. B. (2006). *Manchzhurskiy kostyum epokhi dinastii Tsin* [Manchu Costume of the Qing Dynasty]. Candidate in history. Ulan-Ude [in Russian]
2. Tszyan, Khun. *Obzor mody dinastii Tsin: manchzhurskaya zhenshchina s golovy do pyat* [Review of the fashion of the Qing

- п'ят / Цзян Хун / перевод Дарьи Хазановой // The Epoch Times. – 2011. – Режим доступа: <https://www.epochtimes.ru/content/view/55962/38/>
3. Раси А. Мода Китая: от традиционного ханфу до ципао / Алена Раси // GBTIMES. – 2014. – Режим доступа: <http://ru.gbtimes.com/zhizn/moda-kitaya-ot-tradicionnogo-hanfu-do-cipao>
 4. Национальный костюм Вьетнама [Электронный ресурс] / Сайт «Все о Вьетнаме». – 2017. – Режим доступа: <http://allviet.ru/viet/traditionalcostumes.html>
 5. Продвижение традиционных вьетнамских материалов в моде [Электронный ресурс] / Интернет журнал Viet Nam: Bao ANh. – 2010. – Режим доступа: <https://vietnam.vnanet.vn/>
3. Dynasty: a Manchu woman from head to foot] <https://www.epochtimes.ru/content/view/55962/38/> [in Russian]
 3. Rasi, A. *Moda Kitaya: ot traditsionnogo khanfu do tsipao* [Fashion of China: from traditional Hanfu to zipao] <http://ru.gbtimes.com/zhizn/moda-kitaya-ot-tradicionnogo-hanfu-do-cipao> [in Russian]
 4. *Natsionalnyy kostyum Vetnama* [National costume of Vietnam] <http://allviet.ru/viet/traditionalcostumes.html> [in Russian]
 5. *Prodvizhenie traditsionnykh vietnamskikh materialov v mode* [Promotion of traditional Vietnamese materials in fashion] <https://vietnam.vnanet.vn/> [in Russian]

Kokorina GalinaORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8317-8917>kokorina.gv@knutd.com.uaKyiv National University of
Technologies and Design**Nakonechna Mariya**marusya.love.17@gmail.comKyiv National University of
Technologies and Design**Kudryavtseva Nadia**ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7653-9641>kdnykdny@gmail.comKyiv National University of
Technologies and Design

Признаки национальной идентификации в костюме народов Вьетнама в контексте проблем проектирования современной одежды

Кокорина Г. В., Кудрявцева Н. И., Наконечная М. А.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель. Совершенствование процесса проектирования коллекции современной одежды на основе исследования идентификационных признаков в костюме народов Вьетнама, анализа исторических событий и эволюции культуры стран Юго-Восточной Азии.

Методика. В исследовании использованы сравнительно-типологические методы для систематизации визуальной информации о костюме народов Юго-Восточной Азии, метод контент-анализа для изучения специфики содержания текстовых массивов по вопросам восточной культуры, а также текстов, которые представляют современные модные тренды. Структурный и морфологический анализ формы костюма позволил усовершенствовать художественную выразительность разработанной коллекции молодежной одежды.

Результаты. Проанализированы основные признаки костюма народов Юго-Восточной Азии, и более подробно – женский костюм народов Вьетнама. Выявлено влияние китайской костюмной традиции на вьетнамскую одежду на протяжении XVII-XX веков, описаны особенности современных представлений о средствах национальной идентификации в костюме. Систематизированы традиционные текстильные техники, характерные для народов Вьетнама, определены подходы к интерпретации традиций восточного костюма для проектирования современной одежды.

Научная новизна. Выявлены и систематизированы декоративные текстильные техники как средства национальной идентификации в традиции народов Вьетнама.

Практическая значимость. Определены современные подходы к переосмыслению национальных традиций вьетнамской одежды в контексте актуальных модных тенденций.

Ключевые слова: дизайн одежды, вьетнамский костюм, этническая мода, текстильные техники

Signs of national identification in the costume of the peoples of Vietnam in the context of the problems of modern clothing design

Kokorina G., Kudryavtseva N., Nakonechnaya M.

Kyiv National University of Technologies and Design

Purpose. Perfection of the process of designing a collection of modern clothing based on the study of identification features in the costume of the peoples of Vietnam, the analysis of historical events and the evolution of culture in the countries of South-East Asia.

Methodology. The study uses comparative typological methods to systematize visual information on the costume of the peoples of Southeast Asia, the method of content analysis to study the specifics of the content of textual arrays on Eastern culture, as well as texts that represent modern fashion trends. Structural and morphological analysis of the form of the costume made it possible to improve the artistic expressiveness of the developed collection of youth clothing.

Findings. The main signs of the costume of the peoples of South-East Asia are analyzed, and in more detail – the women's costume of the peoples of Vietnam. The influence of the Chinese costume tradition on Vietnamese clothes during the XVII-XX centuries is revealed, features of modern ideas about the means of national identification in a suit are described. The traditional textile techniques characteristic of the peoples of Vietnam are systematized, approaches to the interpretation of the oriental costume traditions for the design of modern clothes are defined.

Originality. Decorative textile techniques as means of national identification in the traditions of the peoples of Vietnam have been revealed and systematized.

Practical value. Modern approaches to rethinking the national traditions of Vietnamese clothes in the context of actual fashion trends are determined.

Keywords: clothing design, Vietnamese costume, ethnic fashion, textile machinery